

AJALUGU

Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist, mille kaudu kujunevad vääruspädevus ja enesemääratluspädevus. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajaloõpetus aitab kaasa teistes õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid oskusi: näiteks ajas orienteerumise oskus, oskus analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist; ajaloomõistete kontekstis kasutamine; küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine; funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine; empaatia; koostöö- ja konfliktilahendusoskus; allikaanalüüs; IKT vahendite kasutamine jne. Selle kaudu kujunevad õpipädevus, matemaatikapädevus, suhtluspädevus ja ettevõtlikkuspädevus.

Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, internet, erinevad inimesed ning paigad. Seda kogemust koolis õpituga ühendades kujuneb õpilasel arusaam ajaloost.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb huvi mineviku vastu;
- tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
- väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;
- leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;
- kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
- mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsides;
- tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid.

II KOOLIASTE

V KLASS (35 tundi, 1 tund õppenädalas)

Õppesisu

Teemavaldkonnad

Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.

Ajalooallikad

Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.

Eluolu

Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.

Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud

Valik ajaloosündmusi ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas.

Lõiming

Matemaatika: arvtelg

Eesti keel: kirjalik eneseväljendusoskus

Kirjandus: tekstianalüüs, teema käsitlemine ilukirjanduses

Tehnoloogiaõpetus: ajalooliste esemete valmistamine

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: erinevate ametite ja elukutsete areng läbi aegade

Keskkond ja jätkusuutlik areng: keskkonnatingimuste mõju inimkonna arengule, säästva arengu tähtsus

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: kodanikualgatuse ja ettevõtlikkuse tähendus ühiskonna arengus

Kultuuriline identiteet: oma kultuuripärandi hindamine, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse

Teabekeskkond: teemakohase info leidmine, kriitiline hindamine ja töötlemine

Tehnoloogia ja innovatsioon: tehnoloogia arengu mõju ühiskonna arengule, IKT kasutamine

Tervis ja ohutus: terviseteadliku ja ohutu käitumise tähtsus

Väärtused ja kõlblus: kõlbeliste normide areng läbi aegade

Õpitulemused

Õpilane:

- kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine;
- kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus;
- leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- kasutab ajalookaarti;
- teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest;
- töötab lihtsamate allikatega;

- kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas.

Kasutatavad õppematerjalid

Väre, E., Adamson, A. Ajalugu – õpik V klassile. Argo, 2001.

Koks, A. Ajaloo töövihik V klassile. Argo, 2003.

Ajaloo atlas põhikoolile. Regio, 2000.

VI KLASS (70 tundi, 2 tundi õppenädalas)

Õppesisu

Teemavaldkonnad

Muinasaeg

Aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Ajalugu ja ajalooallikad. Allikmaterjalide tõlgendamine.

Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloostus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutuselevõtmine, Eesti muinasaja üldiseloostus, Pulli, Kunda.

Vanad Idamaad

Vanaaja sisu ja üldiseloostus: ajalised piirid, looduslikud olud.

Vana-Egiptus, Egiptuse riigikorraldus. Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon; eluolu, religioon, kultuurisaavutused.

Mesopotaamia, sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder), Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused.

Iisraeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament.

Vana-Kreeka

Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreeka ja Mükene kultuur. Kreeka linnriigid. Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja eluolu, kultuur ja religioon Hellase maailma ühendajana, olümpiamängud, religioon ja mütooloogia, Homeroose kangelseepika, ajalookirjutus, Herodotos, teater, kunst, arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal, hellenite igapäevaelu, hellenistlik kultuur, Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.

Vana-Rooma

Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, Rooma linna tekkimine, kuningad, vabariigi algus, Rooma vabariik, ühiskondlik korraldus, Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, kodusõjad Roomas. Caesar, vabariigi lõpp.

Rooma keisririik, ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, rahvas ja eluolu, Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn, kunst ja arhitektuur, avalikud mängud, Rooma õigus. Ristiusu teke, Uus Testament.

Lõiming

Matemaatika: Rooma ja araabia numbrid, positiivsed ja negatiivsed arvud

Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt, põlluharimise esimesed piirkonnad kaardil, kiviaja asulad Eesti alal

Loodusõpetus: aed ja põld elukeskkonnana

Tehnoloogiaõpetus: tehnika areng ajastute kaudu, lähtudes materjalidest ja töötlusviisidest, ratas kui pöördeline leiutis inimkonna ajaloos

Kunst: arhitektuur: püramiidid, templid; keraamika, skulptuur, skulptuuride modelleerimine savist

Kirjandus: mütoloogia, piiblilood, teater, müüdid, eepos

Kehaline kasvatus: olümpiamängud

Eesti keel: kõnekunst

Läbivad teemad

Teabekeskond: teemakohase info leidmine, kriitiline hindamine ja töötlemine

Keskond ja jätkusuutlik areng: keskkonnatingimuste mõju inimkonna arengule, säästva arengu tähtsus

Tehnoloogia ja innovatsioon: tehnoloogia arengu mõju ühiskonna arengule, IKT kasutamine

Väärtused ja kõlblus: kõlbeliste normide areng läbi aegade

Kultuuriline identiteet: oma kultuuripärandi hindamine, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse

Tervis ja ohutus: terviseteadliku ja ohutu käitumise tähtsus

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: erinevate ametite ja elukutsete areng läbi aegade

Õpitulemused

Õpilane:

- kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- näitab kaardil ja põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine;
- teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutuselevõtmine;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim;
- teab, et Eesti esimesed asustusala olid Pulli ja Kunda inimasula, ning näitab neid kaardil;
- selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil nende asukohta;
- selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus Egiptuse, Mesopotaamia, Kreeka ja Rooma näitel.
- kirjeldab vanaaja elulaadi Egiptuse, Mesopotaamia, Kreeka ja Rooma näitel;
- kirjeldab vanaaja religiooni Egiptuse, Mesopotaamia, Iisraeli, Kreeka ja Rooma näitel;
- tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, sporti;
- seletab ja kasutab kontekstis teemakohaseid mõisteid;
- teab tähtsamaid ajaloolisi isikuid vanaajal ja iseloomustab nende tegevust.

Kasutatavad õppematerjalid

Kõiv, M. Vanaaeg – ajalooõpik VI klassile. I – II osa. AS BIT, 2003.

Maripuu, E. jt Vanaaeg – töövihik VI klassile. I - II osa. AS BIT, 2003.

Ajaloo atlas põhikoolile. Regio, 2000.

Kooliastme õpitulemused

6. klassi õpilane:

- kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase aeg, muinasaeg, vanaaeg, sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number
- tunneb mõningaid iseloomulikke sündmusi kodukoha ja Eesti ajaloost ning seostab neid omavahel;
- teab mõnda ajaloolist asumit, selle tekkimise ja kujunemise põhjuseid;
- hindab materiaalsel keskkonda kui ajaloosündmuste peamist kandjat;
- toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta;
- mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning esitab näiteid erinevate kultuurivaldkondade kohta;
- mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, ning loob lihtsamaid seoseid mõne sündmuse näitel;
- teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega ja hindab neid kriitiliselt;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava, lühijuttu ja kirjeldust ning kasutab ajalookaarti.

III KOOLIASTE

VII KLASS (70 tundi, 2 tundi õppenädalas)

Õppesisu

Teemavaldkonnad

Maailm keskajal 476-1492

Keskaja koht maailma ajaloos, keskaja ühiskonna üldiseloomustus. Keskaja periodiseering, ühiskonnakorraldus, läänikord, eluolu ja maailmapilt.

Kirik ja kultuur keskajal, ristiusu õpetuse alused, kiriku osa ühiskonnas, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil.

Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa.

Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale. Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene.

Linnad ja kaubandus, linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine.

Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked.

Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu. Linnad.

Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamise, eluolu keskajal.

Maailm varauusajal 1492-1600

Ühiskond varauusajal, tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci.

Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa

mõju avastatud maades.

Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther.

Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed.

Lõiming

Kunst: kirik kui sakraalehtis, kaardipildi kujundamine, Leonardo da Vinci

Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt, araablaste vallutused, viikingite retked, Eesti muinas-maakonnad, maadeavastused, Eesti haldusjaotus 16. sajandil

Kirjandus: muistne vabadusvõitlus

Läbivad teemad

Keskond ja jätkusuutlik areng: keskkonnatingimuste mõju inimkonna arengule, säästva arengu tähtsus

Tervis ja ohutus: terviseteadliku ja ohutu käitumise tähtsus

Tehnoloogia ja innovatsioon: tehnoloogia arengu mõju ühiskonna arengule, IKT kasutamine

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: erinevate ametite ja elukutsete areng läbi aegade

Teabekeskond: teemakohase info leidmine, kriitiline hindamine ja töötlemine

Väärtused ja kõlblus: kõlbeliste normide areng läbi aegade

Õpitulemused

Õpilane:

- iseloomustab keskaegse Euroopa ühiskonda ja eluolu;
- iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemist;
- iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi;
- kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi;
- toob esile ristisõdade eesmärgid ja tulemused;
- nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust;
- teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik;
- teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;
- iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;
- seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi;
- seletab ja kasutab kontekstis teemakohaseid mõisteid;
- teab tähtsamaid ajaloolisi isikuid keskajal ja iseloomustab nende tegevust;

Kasutatavad õppematerjalid

Kõiv, M., Raudkivi, P. Keskaeg – ajalooõpik VII klassile. I - II osa. AS BIT, 2004.

Maripuu, E., Maripuu, I. Keskaeg. I - II osa – töövihik 7. klassile. AS BIT, 2004.

Ajaloo atlas põhikoolile. Regio, 2000.

VIII KLASS (70 tundi, 2 tundi õppenädalas)

Õppesisu

Teemavaldkonnad

Maailm 1600-1815

Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas, absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II.

Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus, valitsemine, keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna). USA iseseisvumine, Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus.

Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. Kultuur: barokk, klassitsism.

Maailm 1815-1918

Industriaalühiskonna kujunemine, tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused.

Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik.

Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul, Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed.

Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine.

Lõiming

Kunst: Versailles' loss, baroki ja klassitsismi iseloomulikud jooned, näited, olustik, realism, impressionism

Geograafia: kaardiõpetus, Läänemere maad, Eesti, Euroopa ja maailma kaart

Inglise keel: riiklikud sümbolid

Eesti keel: talurahvakoolid, nõiaprotsessid, rahvaluule, tekstianalüüs, suuline eneseväljendusoskus

Tehnoloogiaõpetus: ametite muutumine ajas

Kirjandus: elulood, olustikukirjeldus, teksti analüüs,

Muusika: rahvushümnid, rahvuslik muusika, laulupidu

Loodusained: teaduse ja tehnika areng

Läbivad teemad

Väärtused ja kõlblus: kõlbliste normide areng läbi aegade

Keskkond ja jätkusuutlik areng: keskkonnatingimuste mõju inimkonna arengule, säästva arengu tähtsus

Kultuuriline identiteet: oma kultuuripärandi hindamine, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse

Teabekeskkond

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: kodanikualgatus ja ettevõtlikkuse tähendus ühiskonna arengus

Tehnoloogia ja innovatsioon: tehnoloogia arengu mõju ühiskonna arengule, IKT kasutamine
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: erinevate ametite ja elukutsete areng läbi aegade
Teabekeskond: teemakohase info leidmine, kriitiline hindamine ja töötlemine
Tervis ja ohutus: terviseteadliku ja ohutu käitumise tähtsus

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile;
- iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism;
- selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju;
- toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;
- teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil;
- teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
- iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni;
- näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
- iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
- selgitab Eesti iseseisvumist;
- teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;
- seletab ja kasutab kontekstis teemakohaseid mõisteid;
- teab tähtsamaid ajaloolisi isikuid uusajal ja iseloomustab nende tegevust;

Kasutatavad õppematerjalid

Tannberg, T. jt Uusaeg – õpik VIII klassile. I - II osa. AS BIT, 2003.

Tannberg, E., Nagel, M. Uusaeg – töövihik VIII klassile. I - II osa. AS BIT, 2003.

Ajaloo atlas põhikoolile. Regio, 2000.

IX KLASS (70 tundi, 2 tundi õppenädalas)

Õppesisu

Teemavaldkonnad

Maailm kahe maailmasõja vahel 1918-1939

Rahvusvaheline olukord, Pariisi rahukonverents, poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda,

Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas.

Maailmamajandus, ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed.

Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastail, demokraatia ja diktatuuri põhijooned, demokraatia

Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel.

Eesti Vabariik, Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika. Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel, uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid.

Teine maailmasõda 1939-1945

Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP. Sõjategevuse üldiseloostus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled, rinded, holokaust, ÜRO asutamine.

Eesti Teise maailmasõja ajal, baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon

Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000

Külm sõda, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad.

Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel. USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng, Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted.

Kommunistlikud riigid, kommunistliku süsteemi teke. NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon. Eesti Nõukogude okupatsiooni all, piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu.

Kommunistliku süsteemi lagunemine, perestroika ja glasnost, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine.

Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine.

Maailm alates 1990. aastaist, üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud.

Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.

Lõiming

Geograafia: Euroopa ja maailma poliitiline kaart

Kirjandus: kirjeldused majanduskriisist, sõdadevaheline olustik, elulood, inimene sõjas, valikute ees, elulaad

Muusika: sõdadevaheline olustik, elulaad, isamaalised laulud

Kunst: sõdadevaheline olustik

Reaal- ja loodusained: muutused igapäevaelus

Läbivad teemad

Keskond ja jätkusuutlik areng: keskkonnatingimuste mõju inimkonna arengule, säästva arengu tähtsus

Tehnoloogia ja innovatsioon: tehnoloogia arengu mõju ühiskonna arengule, IKT kasutamine

Tervis ja ohutus: terviseteadliku ja ohutu käitumise tähtsus

Väärtused ja kõlblus: kõlbeliste normide areng läbi aegade

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: erinevate ametite ja elukutsete areng läbi aegade

Teabekeskond: teemakohase info leidmine, kriitiline hindamine ja töötlemine

Õpitulemused

Õpilane:

- näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem);
- toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail;
- iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
- näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel;
- iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;
- selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
- iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;
- teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ja tagajärjed;
- teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ning mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon;
- iseloomustab külma sõja olemust ning toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;
- näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail;
- iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
- iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;
- toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
- analüüsib Eesti iseseisvumise taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
- iseloomustab kultuuri ja eluolu Eestis ja maailmas 20. sajandil;
- seletab ja kasutab kontekstis teemakohaseid mõisteid;
- teab tähtsamaid ajaloolisi isikuid 20. sajandil ja iseloomustab nende tegevust.

Kasutatavad õppematerjalid

Vära, E., Tannberg, T., Pajur, A. Lähiajalugu – ajalooõpik IX klassile. I - II osa. AS BIT, 2004.

Tannberg, E., Linnus, U. Lähiajalugu – töövihik IX klassile. I - II osa. AS BIT, 2004.

Ajaloo atlas põhikoolile. Regio, 2000.

LISAKURSUS „EESTI AJALUGU” V KLASS (35 tundi, 1 tund õppenädalas)

Õppesisu

Teemavaldkonnad

Muinasaeg

Esimesed asulad Eestis. Kiviaeg. Muistne vabadusvõitlus.

Vana-Liivimaa

Jüriöö ülestõus. Hansa aeg. Liivimaa linnad. Elu Vana-Liivimaal, Liivi sõda;

Rootsi aeg: Eesti Rootsi võimu all. Vaimuelu Rootsi ajal. Põhjasõda.

Vene aeg

Eesti talurahvas Vene ajal. Pärisorjus. Pärisorjuse kaotamine. Fr. R. Faehlmann ja Fr. R. Kreutzwald. Eesti taluraha eluolu, toit ja riietus 19. sajandil. Ärkamisaeg. J. V. Jannsen. I. üldlaulupidu. J. Hurt. C. R. Jakobson. Venestus Eestis. J. Tõnisson ja K. Päts. Eesti 20. sajandi algul. I maailmasõda ja revolutsioon Venemaal.

Eesti Vabariik

Eesti Vabariigi väljakuulutamise. Vabadussõda. Elu Eesti Vabariigis. Eesti iseseisvuse häving.

Okupatsioonid

Saksa okupatsioon. II maailmasõja lõpp. Eesti NSV.

Eesti Vabariigi taasiseseisvumine.

Lõiming

Matemaatika: arvtelg

Eesti keel: kirjalik eneseväljendusoskus

Kirjandus: tekstianalüüs, teema kajastumine ilukirjanduses

Tehnoloogiaõpetus: ajalooliste esemete valmistamine

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: erinevate ametite ja elukutsete areng läbi aegade

Keskond ja jätkusuutlik areng: keskkonnatingimuste mõju inimkonna arengule, säästva arengu tähtsus

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: kodanikualgatus ja ettevõtlikkuse tähendus ühiskonna arengus

Kultuuriline identiteet: oma kultuuripärandi hindamine, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse

Teabekeskond: teemakohase info leidmine, kriitiline hindamine ja töötlemine

Tehnoloogia ja innovatsioon: tehnoloogia arengu mõju ühiskonna arengule, IKT kasutamine

Tervis ja ohutus: terviseteadliku ja ohutu käitumise tähtsus

Väärtused ja kõlblus: kõlbeliste normide areng läbi aegade

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, millised olid esimesed asustatud paigad Eestis;
- oskab nimetada Eesti ajaloo põhietappe ja Eesti ala valdajaid erinevatel aegadel;
- tunneb eesti ajaloo põhisündmusi; teab, millal need toimusid ning mis nendega Eesti jaoks muutus (muistne vabadusvõitlus, orduaeg, Liivi sõda, Rootsi aeg, Põhjasõda, Vene aeg);
- tunneb Eesti kaarti erinevatel aegadel (muinasmaakonnad, Vana-Liivimaa, Eesti- ja Liivimaa kubermang, Eesti Vabariik), oskab täita kontuurkaarti;
- teab Vabadussõja tähtsust Eesti ajaloos;
- tunneb 20. sajandi Eesti tähtsamaid sündmusi ja pöördepunkte (Eesti Vabariik, 1940. aasta sündmused, II maailmasõda, Nõukogude Eesti, laulev revolutsioon, taasiseseisvumine);

Kasutatavad õppematerjalid

Vära, E., Adamson, A. Ajalugu – õpik V klassile. Argo, 2001.
Koks, A. Ajaloo töövihik V klassile. Argo, 2003.
Ajaloo atlas põhikoolile. Regio, 2000.

Kooliastme õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- iseloomustab ajaloo põhietappe näidete kaudu;
- mõistab eri ajastute kultuuripanust ning iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi;
- võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi, leiab sarnasusi ja erinevusi, toob esile põhjusi ja tagajärgi, arutleb märksõnade/küsimuste toel, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi, seostab kodukoha, Eesti ja Euroopa ajalugu maailma ajalooga ning saab aru, et ajaloosündmusi võib tõlgendada mitmeti;
- töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt;
- otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot, koostab kava ja mõistekaarti, ajalooreferaati ja lühiuurimust, esitleb seda suuliselt ja kirjalikult ning IKT vahendeid kasutades;
- töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme;
- asetab end minevikus elanud inimese olukorda.